

EUROPEJSKI TRYBUNAŁ PRAW CZŁOWIEKA
CZWARTA SEKCJA

SPRAWA GÓRSKA przeciwko POLSCE

SKARGA nr 53698/00

WYROK* – 3 czerwca 2003 r.

Europejski Trybunał Praw Człowieka (Czwarta Sekcja), zasiadając jako Izba złożona z następujących sędziów:

Sir N. BRATZA, *przewodniczący*,
Pani E. PALM,
Pani V. STRÁŽNICKÁ,
Pan M. FISCHBACH,
Pan J. CASADEVALL,
Pan R. MARUSTE,
Pan L. GARLICKI, *sędziowie*,
oraz Pan M. O'BOYLE, *szeft Kancelarii Sekcji*,

Obradując na posiedzeniu zamkniętym w dniu 13 maja 2003 r.,

Wydaje następujący wyrok, który został przyjęty w tym dniu:

POSTĘPOWANIE

1. Sprawa wywodzi się ze skargi (nr 53698/00), wniesionej w dniu 6 kwietnia 1999 r. przeciwko Rzeczypospolitej Polskiej do Trybunału, na podstawie art. 34 Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności („Konwencja”), przez obywatelkę polską, panią Mariannę Górską („skarżąca”).

* Wyrok stanie się prawomocny zgodnie z warunkami określonymi przez art. 44 ust. 2 Konwencji. Tekst wyroku może podlegać korekcie edytorskiej przed jego opublikowaniem w ostatecznej wersji.

2. Polski Rząd („Rząd”) reprezentowany był przez swojego Pełnomocnika, pana Krzysztofa Drzewickiego, z Ministerstwa Spraw Zagranicznych.

3. Skarga została przydzielona Trzeciej Sekcji Trybunału. Wewnątrz tej sekcji ustanowiona została Izba (art. 27 ust. 1 Konwencji), która miała rozpatryć sprawę zgodnie art. 26 ust. 1 Regulaminu Trybunału. W dniu 11 grudnia 2001 r. Trzecia Sekcja postanowiła zakomunikować skargę Rządowi. Na podstawie art. 29 ust. 3 Konwencji, Trzecia Sekcja postanowiła zbadać meritum sprawy w tym samym czasie, co jej dopuszczalność. Sprawie nadano charakter priorytetowy, na podstawie art. 41 Regulaminu Trybunału.

4. Po zmianie składu Sekcji Trybunału (art. 25 ust. 1 Regulaminu), która miała miejsce w dniu 1 listopada 2001 r., sprawa została przydzielona nowo utworzonej Czwartej Sekcji (art. 52 ust. 1 Regulaminu).

FAKTY

5. Skarżąca urodziła się w 1919 r. i mieszka w Bogorii, w Polsce.

6. W dniu 5 lipca 1974 r. mąż skarżącej wniósł do Sądu Rejonowego w Staszowie wniosek o stwierdzenie nabycia spadku po zmarłym ojcu, przez niego i innych krewnych.

7. W dniu 30 listopada 1977 r. sąd wydał właściwe postanowienie. Niektórzy uczestnicy postępowania wnieśli zażalenie na postanowienie.

8. W dniu 14 kwietnia 1978 r. Sąd Wojewódzki w Tarnobrzegu zmienił częściowo postanowienie i oddalił pozostałą część zażalenia.

9. W dniu 21 grudnia 1981 r. skarżąca złożyła wniosek do Sądu Rejonowego w Staszowie, w którym domagała się podziału odziedziczonego majątku.

10. W dniu 27 sierpnia 1992 r. sąd wydał postanowienie częściowe. Skarżąca złożyła na nie zażalenie.

11. W dniu 24 czerwca 1993 r. Sąd Wojewódzki w Tarnobrzegu uchylił postanowienie i przekazał sprawę do ponownego rozpatrzenia.

12. W dniu 15 czerwca 1994 r. skarżąca podważyła niezawisłość wszystkich sędziów Sądu Rejonowego w Staszowie.

13. W dniu 7 października 1994 r. Sąd Wojewódzki oddalił powyższy zarzut. Skarżąca wniosła zażalenie na to postanowienie.

14. W dniu 14 listopada 1994 r. Prezes Sądu Wojewódzkiego, w odpowiedzi na skargę skarżącej dotyczącą zbyt długiego okresu postępowania, poinformował ją listownie, że sprawa była bardzo skomplikowana i że składając liczne podania przyczyniła się do przewlekłości postępowania.

15. W dniu 24 lutego 1995 r. Sąd Apelacyjny w Rzeszowie zmienił postanowienie Sądu Wojewódzkiego z dnia 7 października 1994 r., wyłączając czterech sędziów z uczestnictwa w postępowaniu.

16. W dniu 29 maja 1995 r. Sąd Rejonowy przeprowadził rozprawę. Zawiesił postępowanie, ponieważ trzech uczestników zmarło. Sąd zlecił skarżącej dostarczyć informację dotyczącą następców prawnych.

17. W dniu 11 grudnia 1995 r. sąd odrzucił wniosek skarżącej o wznowienie postępowania. Zaznaczył, że skarżąca nie dostarczyła adresów spadkobierców jednego z uczestników postępowania i jedynie poinformowała sąd, że mieszkają oni w Stanach Zjednoczonych.

18. W dniu 12 lipca 1996 r. Sąd Rejonowy odrzucił kolejny wniosek skarżącej o wznowienie postępowania. Powołał się, *inter alia*, na fakt, że nie sprecyzowała ona, czy właściwe osoby mają polskie, czy też amerykańskie obywatelstwo. Fakt ten uniemożliwił sądowi dostarczenie im wezwania na rozprawę. Skarżąca wniosła zażalenie na to postanowienie.

19. W dniu 7 listopada 1996 r. Sąd Wojewódzki uchylił zaskarżone postanowienie i nakazał ponowne rozpatrzenie kwestii przez Sąd Rejonowy.

20. W dniu 7 kwietnia 1998 r. Sąd Rejonowy wznowił postępowanie. W tym samym dniu sąd postanowił wyznaczyć pełnomocnika *ad litem*, dla nieobecnych uczestników postępowania, i ogłosić ten fakt w gazecie.

21. W dniu 22 września 1998 r. Prezes Sądu Rejonowego poinformował skarżącą, że gazeta, którą poproszono o opublikowanie ogłoszenia nie odpowiedziała. Prezes postanowił przedsięwziąć niezbędne kroki w celu zapewnienia szybszego rozpatrzenia sprawy.

22. W dniu 22 czerwca 1999 r. Sąd Wojewódzki wyłączył sędziego z uczestnictwa w sprawie i przekazał sprawę do Sądu Rejonowego w Opatowie.

23. W dniu 29 września 1999 r. czterech sędziów z sądu w Opatowie poprosiło o wyłączenie z uczestnictwa w postępowaniu, ze względu na relacje osobiste łączące ich z jednym z uczestników.

24. W dniu 28 lipca 2000 r. skarżącej nakazano dostarczenie pewnych pism procesowych oraz informacji o obywatelstwie uczestników mieszkających w Stanach Zjednoczonych. W odpowiedzi skarżąca poinformowała sąd, że nie wie, czy osoby te posiadają polskie obywatelstwo.

25. W sierpniu 2000 r. Sąd Rejonowy wezwał skarżącą do wniesienia opłaty, w celu pokrycia kosztów przetłumaczenia listów o pomoc prawną i przesłania ich do Stanów Zjednoczonych. W odpowiedzi skarżąca stwierdziła, że uczestnicy mieszkający w Stanach Zjednoczonych mówią po polsku i, w konsekwencji, tłumaczenie nie było konieczne.

26. W dniu 28 września 2000 r. sąd zawiesił postępowanie powołując się na niedopełnienie zarządzenia przez skarżącą.

27. W dniu 26 lutego 2001 r. skarżąca zwróciła się o wznowienie postępowania i dostarczyła list z polskiego konsulatu w Chicago, z którego wynikało, że właściwe osoby nie zrzekły się polskiego obywatelstwa.

28. W dniu 16 marca 2001 r. sąd odrzucił powyższy wniosek. Skarżąca odwołała się.

29. W dniu 17 lipca 2001 r. Sąd Okręgowy w Rzeszowie przekazał odwołanie od tego postanowienia Sądowi Okręgowemu w Kielcach.

30. W dniu 24 października 2001 r. Sąd Okręgowy w Kielcach odrzucił odwołanie.

31. W dniu 25 stycznia 2002 r. Sąd Rejonowy w Opatowie ponownie odmówił wznowienia postępowania.

32. W dniu 8 lutego 2002 r. skarżąca ponownie wniosła zażalenie na powyższe postanowienie.

33. Postępowanie jest w toku.

PRAWO

I. DOMNIEMANE NARUSZENIE ART. 6 UST. 1 KONWENCJI

34. Skarżąca zarzucała, że długość postępowania w jej sprawie przekroczyła rozsądny termin, w rozumieniu art. 6 ust. 1 Konwencji. Artykuł ten we właściwej części stwierdza:

„Każdy ma prawo do ... rozpatrzenia jego sprawy w rozsądnym terminie przez ... sąd ... przy rozstrzygnięciu o jego prawach i obowiązkach o charakterze cywilnym ...”.

35. Rząd zakwestionował tę opinię.

A. Dopuszczalność

36. Trybunał odnotowuje, że skarga nie jest oczywiście bezzasadna, w rozumieniu art. 35 ust. 3 Konwencji. W dalszej części zaznacza, że skarga nie jest niedopuszczalna z żadnych innych powodów. W konsekwencji, skargę należy uznać za dopuszczalną.

B. Meritum

1. Stanowisko Rządu

37. Rząd był zdania, że sprawa była bardzo skomplikowana. Powołał się na niepewny stan prawny nieruchomości będącej przedmiotem sporu oraz na inne postępowanie, w którym J.B. i A.B. nabyli nieruchomość przez zasiedzenie. W dalszej części Rząd zaznaczył, że w postępowaniu było zaangażowanych łącznie dwunastu uczestników. Niektórzy z nich mieszkali

w Stanach Zjednoczonych, a ich adresy oraz narodowość były nieznane. Ponadto, w trakcie postępowania niektórzy uczestnicy zmarli. Rząd stwierdził, że zgodnie z polskim kodeksem postępowania cywilnego sąd był zobowiązany zawiesić postępowanie w sytuacji, kiedy adres uczestnika postępowania był nieznanymi albo kiedy uczestnik zmarł.

38. Rząd był zdania, że konsekwencje postępowania dla skarżącej były natury finansowej, tak więc szczególna staranność nie była wymagana od władz krajowych. Rząd w dalszej części zaznaczył, że sporna nieruchomości składała się z dwóch małych działek i małego domku, stąd finansowe oczekiwania skarżącej nie mogły być wysokie.

39. Rząd stwierdził, że władze sądowe prowadziły postępowanie z należytą starannością. Wspomniał jednak o problemach spowodowanych koniecznością wyłączenia kilku sędziów oraz całego składu Sądu Rejonowego w Opatowie od prowadzenia sprawy, ze względu na osobiste relacje z jednym z uczestników postępowania.

40. Rząd utrzymywał, że skarżąca w sposób znaczący przyczyniła się do przedłużania postępowania swoimi licznymi wnioskami dotyczącym bezstronności sędziów, czego potwierdzeniem był list Prezesa Sądu Wojewódzkiego z dnia 14 listopada 1994 r. Rząd powołał się również na wnioski skarżącej składane do sądu z prośbą o wznowienie postępowania, bez posiadania wymaganej dokumentacji.

2. Stanowisko skarżącej

41. Skarżąca nie zgodziła się z twierdzeniem, że jej wnioski o wyłączenie sędziów z uczestnictwa w rozprawie wpłynęły na przedłużenie postępowania. Skarżąca zaznaczyła, że wnioski te dotyczyły faktu, że córka jednej z uczestniczek była sędzią sądu prowadzącego sprawę i składając tego rodzaju wnioski korzystała z prawa do uczciwej rozprawy prowadzonej przez bezstronny sąd. Skarżąca zaobserwowała, że dopiero po pięciu latach od złożenia pierwszego wniosku sprawa została przekazana innemu sądowi. Jej zdaniem był to dowód na to, że zwłoka w rozpatrywaniu sprawy spowodowana była nie przez nią, ale przez sądy.

42. Skarżąca nie zgodziła się z twierdzeniem Rządu, że uniemożliwiła wznowienie postępowania od 2000 r. Skarżąca stwierdziła, że sąd wezwał ją do pokrycia kosztów tłumaczenia listów do uczestników postępowania zamieszkałych w Stanach Zjednoczonych, mimo że osoby te miały polskie obywatelstwo i mówiły po polsku.

43. Skarżąca zaznaczyła, że postępowanie dotyczące tytułu własności do spornej nieruchomości, na które powołał się Rząd, dotyczyło faktów, które miały miejsce przed 1 maja 1993 r. i że ona tego postępowania nie wszczyniła. Skarżąca była zdania, że fakt iż postępowanie to zostało swego

czasu przeprowadzone nie oznaczało, że jej sprawa była skomplikowana, jak twierdził Rząd.

44. Skarżąca nie zgodziła się z opinią, że wartość przedmiotowej nieruchomości była niewielka. Stwierdziła ona, że nieruchomość składała się z dwóch działek i dwunastopokojowego domu.

45. Skarżąca zaobserwowała, że Rząd nie wspominał o fakcie, że postępowanie trwało od 1974 r.

3. Ocena Trybunału

46. Okres podlegający rozpatrzeniu rozpoczął się dopiero 1 maja 1993 r., kiedy to weszła w życie Polska deklaracja o uznaniu prawa do skargi indywidualnej. Jednakże dokonując oceny tego, czy postępowanie zostało przeprowadzone w rozsądnym terminie należy wziąć pod uwagę stan sprawy w tym dniu (zobacz między innymi sprawę *Humen przeciwko Polsce* [GC], nr 26614/95, § 59, 15 października 1999 r., wyrok niepublikowany). Trybunał odnotowuje, że postępowanie zostało wszczęte w dniu 21 grudnia 1981 r. i tym samym w dniu 1 maja 1993 r. trwało ono ponad jedenaście lat i cztery miesiące. Trybunał zauważa, że data na którą powołuje się skarżąca, jako na datę początku postępowania, odnosi się do innego postępowania, które w opinii Trybunału nie może być uznane za część postępowania dotyczącego podziału nieruchomości (zobacz pkt 9 powyżej).

Przedmiotowe postępowanie jeszcze się nie zakończyło. Trwa ono zatem dziesięć lat i dwanaście dni, w okresie podlegającym jurysdykcji Trybunału *ratione temporis*.

47. Trybunał przypomina, że rozsądna długość postępowania musi być oceniana w świetle okoliczności sprawy, przy uwzględnieniu kryteriów ustalonych w orzecznictwie Trybunału, a w szczególności: skomplikowanego charakteru sprawy, postępowania skarżącej oraz właściwych władz, a także konsekwencji postępowania dla skarżącej (zobacz między innymi sprawę *Frydlender przeciwko Francji* [GC], nr 30979/96, § 43, ECHR 2000-VII).

48. Trybunał zgadza się z Rządem, że duża liczba uczestników postępowania oraz śmierć niektórych z nich wpłynęła na skomplikowanie sprawy. Tym niemniej, sprawa nie wydaje się nadzwyczaj skomplikowana.

49. Trybunał nie podziela opinii Rządu, że skarżąca przyczyniła się do przedłużania sprawy poprzez składanie wniosków o wyłączenie sędziów. Jak wynika z postanowień sądów krajowych, jej wnioski ostatecznie okazały się uzasadnione. Zgodnie z tym, co stwierdziła skarżąca, miały one na celu zapewnienie bezstronności sądów prowadzących postępowanie. Z drugiej strony, Trybunał zgadza się z opinią Rządu, że skarżąca przyczyniła się do przewlekłości postępowania, poprzez niedopełnienie nakazu sądu dotyczącego listów o pomoc prawną. Trybunał nie czuje się upoważniony do oceny tego, że nakaz był błędny i niekonieczny.

50. Trybunał nie jest przekonany, że sądy krajowe prowadziły postępowanie z należytą starannością. Po pierwsze, Trybunał podziela zdanie skarżącej, że przewlekłe i niewydajne rozpatrywanie jej wniosków dotyczących bezstronności sędziów spowodowały pewną zwłokę w postępowaniu. Trybunał zauważa, że skarżąca musiała ponawiać swoje wnioski i dopiero po pięciu latach sąd przychylił się do jej pierwotnego wniosku.

51. Trybunał odnotowuje również, że w trakcie postępowania wystąpiły znaczne okresy bezczynności. W okresie między 24 czerwca 1993 r., kiedy to przekazano sprawę do ponownego rozpatrzenia, a 15 czerwca 1994 r., kiedy skarżąca złożyła swój pierwszy wniosek dotyczący bezstronności sądu, nie odbyły się żadne rozprawy. Sąd był również bezczynny w okresie między 7 listopada 1996 r. a 7 kwietnia 1998 r., jak również między 29 września 1999 r. a 28 lipca 2000 r.

52. Biorąc pod uwagę wiek skarżącej, Trybunał nie może zgodzić się z opinią Rządu, że szczególna staranność nie była wymagana w obecnej sprawie (zobacz *Dewicka przeciwko Polsce*, nr 38670/97, § 55, 4 kwietnia 2000 r., niepublikowany).

53. Dokonując całościowej oceny okoliczności sprawy, Trybunał uznaje, że całkowity okres ponad dwudziestu jeden lat, z którego ponad dziesięć lat podlega kompetencji Trybunału *ratione temporis*, przekracza rozsądny czas.

54. Tym samym, doszło do naruszenia art. 6 ust. 1 Konwencji.

II. ZASTOSOWANIE ART. 41 KONWENCJI

55. Art. 41 Konwencji stwierdza:

„Jeżeli Trybunał stwierdzi, że nastąpiło naruszenie Konwencji lub jej Protokołów, oraz jeśli prawo wewnętrzne zainteresowanej Wysokiej Układającej się Strony pozwala tylko na częściowe usunięcie konsekwencji tego naruszenia, Trybunał orzeka, gdy zachodzi potrzeba, słuszne zadośćuczynienie pokrzywdzonej stronie”.

A. Szkoda

56. Skarżąca domagała się 20 000 dolarów amerykańskich z tytułu szkody niepieniężnej. Twierdziła ona, że żądana kwota odnosi się do cierpienia i stresu, spowodowanych nadmierną długością postępowania.

57. Rząd uznał roszczenia skarżącej za wygórowane.

58. Trybunał jest zdania, iż można rozsądnie założyć, że skarżąca doznała szkody niepieniężnej ze względu na długość postępowania. Tym samym Trybunał uznaje, że w świetle okoliczności sprawy oraz dokonując oceny na zasadzie sprawiedliwości, skarżącej należy przyznać 6500 EUR.

B. Koszty i wydatki

59. Skarżąca nie domagała się zwrotu kosztów i wydatków w związku z postępowaniem przed Trybunałem.

C. Odsetki

60. Trybunał uznaje za właściwe by odsetki, w razie zwłoki, zostały ustalone w oparciu o marginalne stopy kredytowe Europejskiego Banku Centralnego, do których należy doliczyć trzy punkty procentowe (zobacz *Christine Goodwin przeciwko Zjednoczonemu Królestwu* [GC], nr 28957/95, § 124, który ma być opublikowany w ECHR 2002 -VI).

Z tych powodów Trybunał jednogłośnie

1. UZNAJE skargę za dopuszczalną;
2. UZNAJE, że miało miejsce naruszenie art. 6 ust. 1 Konwencji;
3. UZNAJE, że:

(a) pozwane Państwo ma zapłacić skarżącej, w przeciągu trzech miesięcy od dnia, w którym stanie się prawomocny zgodnie z art. 44 ust. 2 Konwencji, 6500 EUR (sześć tysięcy pięćset euro) z tytułu szkody niepieniężnej, która to kwota zostanie przeliczona na złote polskie po kursie z dnia uregulowania należności;

(b) od upływu wyżej wymienionych trzech miesięcy do dnia uregulowania należności płatne będą zwykłe odsetki od powyższej kwoty, po kursie równym marginalnej stawce kredytowej Europejskiego Banku Centralnego z okresu zwłoki, plus trzy punkty procentowe;

3. ODDAŁA pozostałe roszczenie skarżącej o zadośćuczynienie.

Sporządzono w języku angielskim i notyfikowano na piśmie w dniu 3 czerwca 2003 r., zgodnie z art. 77 ust. 2 i 3 Regulaminu Trybunału.

Michael O'BOYLE
Kancelarz Sekcji

Nicolas BRATZA
Przewodniczący